

Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen

Puhe tiedonjulkistamisen valtionpalkintojen jakotilaisuudessa 10.10.2016

Arvoisat valtionpalkinnon saajat, arvoisat juhluvieraat,

hyvää Aleksis Kiven ja suomalaisen kirjallisuuden päivää!

Tiedonjulkistamisen valtionpalkintojen historiallinen tausta kytkeytyy vahvasti suomalaiseen kirjallisuuteen.

Ensi kertaa tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon kaltaista palkintoa esitettiin jaettavaksi vuonna 1865, yhtenä kirjallisuuden palkinnoista. Tuolloin senaattori J.V. Snellmanin aloitteesta päätettiin jakaa kolme kirjallisuuspalkintoa: yksi tieteellisistä julkaisuista, toinen kaunokirjallisista julkaisuista ja kolmas palkinto kansantajuisista julkaisuista.

Palkintojen taustalla oli halu korostaa kansakunnan ja suomalaisen kirjallisuuden elinvoimaisuutta.

Myös nykymuotoinen tiedonjulkistamisen valtionpalkinto on tärkeä tunnustus suomalaiselle kirjallisuudelle.

Tietokirjojen osuus maassamme julkaistusta kotimaisesta kirjallisuudesta on yli kaksi kolmasosaa. Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnolla ja apurahoilla valtiolta osaltaan tukee monipuolisen kotimaisen tietokirjallisuuden elinvoimaisuutta.

Tietokirjallisuus tulee nähdä keskeisenä osana suomalaista kirjallisuutta ja kulttuuria.

Samalla on muistettava, että tietoon perustuva kulttuuri on nykyisin hyvin monipuolinen ilmiö. Tänä esimerkillisestä tiedonjulkistamisesta palkittavat hankkeet hyödyntävät monipuolisesti erilaisia viestintäkanavia ja ylittävät rohkeasti eri kulttuurimuotojen välisiä raja-aitoja.

Tieteen ja taiteen laadukas yhdistäminen on tärkeä tapa rakentaa uutta ja elinvoimaista tietokulttuuria.

Siksi vietämmekin tänään paitsi suomalaisen kirjallisuuden niin myös monipuolisen tietokulttuurin juhlapäivää, kun juhlimme tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon saajia!

Hyvät naiset ja herrat,

Suomalainen yhteiskunta on rakentunut ja rakentuu tulevaisuudessakin koulutuksen ja tutkimuksen, sivistyksen ja kulttuurin kunnioittamiselle. Monipuolinen tiedonjulkistaminen on elinvoimaisen demokratian ja uutta luovan talouden edellytys. Tiedon ja osaamisen jakaminen sekä hyödyntäminen uusissa yhteyksissä ovat voimavaroja tulevaisuuden menestykselle.

Parhaimmillaan uusi tieto ravistelee pinttyneitä ajatustapoja ja johtaa uusiin oivalluksiin ja innovaatioihin.

Viime vuodet ovat kuitenkin monella tavoin koetelleet uskoamme tietoon ja osaamiseen perustuvan yhteiskunnan rakentamiseen.

Samalla kun nykyinen monikanavainen tiedonvälitys mahdollistaa monipuolisen ja laajan julkisen keskustelun, uhkana on, että tutkimukseen perustuva ja luotettava tieto hautautuu ennakkoluulojen, perustelemattomien mielipiteiden ja suoranaisten valheiden jalkoihin. On alettu puhua jopa ”tiedon ja totuuden jälkeisestä ajasta”.

Tiedonjulkistamisesta palkitseminen on tärkeä tapa vastustaa tällaista kehitystä. Tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot myönnetään tieteellisen, taiteellisen ja teknologisen tiedonvälityksen alalla tehdystä merkittävästä tiedonjulkistamistyöstä, joka on lisännyt kansalaisten tietämystä ja antanut virikkeitä yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Kansalaisina me kaikki tarvitsemme luotettavaa tietoa. Tieto ei saa koskaan jäädä vain asiantuntijoiden käytettäväksi. Globaalissa ympäristössämme tapahtuu suuria muutoksia ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuteen liittyy monia haasteita. Nyt jos koskaan tarvitsemme monipuolista ja luotettavaa tietoa ympärillämme tapahtuvista muutoksista, uusista ilmiöistä ja tarvittavista uudistuksista.

Olivatpa kyseessä omaan terveyteen, elinympäristöön tai yhteiskunnan toimintaan liittyvät haasteet, tieto auttaa meitä löytämään oikeat lääkkeet.

Uusi tieto ja tutkimus antavat meille välineitä tulkita historiaamme, omaa aikaamme ja tulevaisuuttamme. Avoin ja perusteltu tieto auttaa meitä kohtaamaan uuden ja vieraan vailla vääriä ennakkoluuloja.

Me kaikki voimme myös osaltamme osallistua luotettavan tiedon tuottamiseen. Osa tutkimustiedosta ei olisi mahdollista ilman lukuisten kansalaisten pitkäjänteistä ja pyyteetöntä aktiivisuutta. Myös tämä arvokas ”kansalaistiede” saa tänään palkintonsa.

Kansalaiset ovat yhä useammin mukana tutkimuksen tekemisessä, aineiston keruussa ja tulosten analysoinnissa, ja jopa tutkimusongelmien määrittelyssä. Tietoperustaisen päätöksenteon kannalta on tärkeää, että kansalaiset myös osallistuvat tutkimuksen yhteiskunnalliseen arviointiin ja eettiseen keskusteluun.

Arvoisat tiedonjulkistamisen valtionpalkinnon saajat,

olemme kokoontuneet jakamaan vuoden 2016 tiedonjulkistamisen valtionpalkintoja.

Te, arvon palkittavat, osoitatte työllänne, miten monipuolinen ilmiö tiedonjulkistaminen oikein on.

Joukossanne on arvostettuja tutkijoita ja tietokirjailijoita, tiedonvälityksen ja -käytön ammattilaisia, kulttuurin monitaitajia sekä elinvoimaisen tietokulttuurin rakentajia ja vaalijoita.

Tapanne julkaista tietoa on monimuotoista, se ylittää kulttuurimuotojen rajoja ja hyödyntää monipuolisesti eri viestintäkanavia.

Työnne on vaatinut määrätietoisuutta -- ja rohkeutta. Tiedon esille tuominen ja sen puolustaminen julkisessa keskustelussa ei ole aina helppoa. Teidän työnne on hyvä esimerkki siitä, kuinka tiedonjulkistamiseen liittyvät haasteet voidaan nyky-yhteiskunnassa ylittää.

Tästä työstä Te, arvon palkittavat, saatte tänään tunnustuksen. Teidän työnne kaltaista ennakkoluulotonta tiedonjulkistamista suomalaisen tietokulttuurin vaaliminen ja edistäminen tarvitsee.